

БЮДЖЕТУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Ефективне функціонування економіки будь-якої країни тісно пов'язане з оптимальним забезпеченням формуванням та виконанням бюджету. Від успішного здійснення бюджетного процесу залежить дієвість бюджетної політики, яка повинна позитивно впливати на економічну та фінансову стабільність держави, соціальний рівень життя у державі.

Бюджет є одним із найважливіших інститутів економічного суверенітету держави, тому що він:

- забезпечує акумулювання коштів, необхідних для фінансування потреб;

- держави та проведення державної внутрішньої і зовнішньої політики;

- невід'ємний атрибут ринкових відносин і, одночасно, важливий інструмент реалізації державної політики;

- активно впливає на економічні, соціальні, національні, регіональні процеси в суспільстві;

Відтак, бюджет є одним із найважливіших індикаторів фінансової незалежності держави, її стійкості і стабільності, а характер бюджетної політики, у вирішальній мірі, впливає на впровадження вищими органами влади відповідної національної стратегії розвитку, спрямованої на зміцнення фінансової безпеки держави.

Під поняттям бюджетування слід розуміти стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів. В цілому бюджетна безпека держави зумовлюється : розміром бюджету

рівнем перерозподілу ВВП через бюджет, структурою доходів і видатків бюджету, розміром, характером та рівнем дефіциту бюджету, методами фінансування останнього, масштабами бюджетного фінансування, процесом

бюджетоутворення, своєчасністю прийняття та характером касового виконання бюджету, рівнем бюджетної дисципліни. Разом з тим, бюджетна безпека держави у значній мірі залежить від рівня розвитку економічної та фінансової системи держави, характеру економічної і, зокрема, фінансової політики держави.

Державні цільові фонди включаються до Державного бюджету України, крім Пенсійного фонду України¹.

Платники податків і зборів зобов'язані:

1) сплачувати належні суми податків і зборів у встановлені законом терміни;

2) вести бухгалтерський облік, складати звітність про фінансово-господарську діяльність і забезпечувати її зберігання у терміни, встановлені законом;

3) подавати до державних податкових органів та інших державних органів відповідно до Закону України декларації. Бухгалтерську звітність та інші документи, відомості, пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів;

4) допускати посадових осіб державних органів для перевірок, обчислення і сплати податкових платежів і зборів.

Під час перевірки, що проводиться податковими органами, керівники і відповідні посадові особи юридичних осіб та фізичні особи зобов'язані давати пояснення з питань оподаткування у випадках, передбачених законами України, виконувати вимоги державних податкових органів про усунення виявлених порушень законів України про оподаткування, а також підписувати Акти про проведення перевірки.

Припиняється обов'язок юридичної особи щодо сплати податків і зборів – зі сплатою податку, збору чи його скасуванням.

Заборгованість платників податків та зборів у разі ліквідації юридичної особи сплачується у порядку, встановленому законами України.

¹ Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки-2017: Монографія / За ред. О.С.Власюка.- К.: НІСД, 2017. – 576с.

Обов'язок фізичної особи по сплаті податків та зборів припиняється при сплаті податків і зборів обов'язкових платежів, а також у разі смерті платника.

Облік платників податків та зборів здійснюється податковими органами відповідно до законодавства України. Банки та інші фінансово-кредитні установи відкривають рахунки платникам податків і зборів лише за умов пред'явлення ними документів, що підтверджують взяття їх на облік у державному податковому органі і у триденний термін повідомляють про це державний податковий орган.

Об'єктами оподаткування є доходи, додана вартість продукції, вартість продукції, у тому числі митна або її натуральні показники. Спеціальне використання природних ресурсів, майно юридичних та фізичних осіб та інші об'єкти, визначені законом України про оподаткування.

Сукупність податків і зборів до бюджетів і державних цільових фондів, що стягуються у визначеному законами порядку, становлять систему оподаткування.

Податковий кодекс визначає принципи побудови системи оподаткування в Україні, податки і збори до бюджетів та до державних цільових фондів, а також права, обов'язки та відповідальність платників.

Оптимальна податкова система в Україні має відповідати таким принципам:

- економічній ефективності;
- адміністративній простоті;
- гнучкості;
- політичній відповідальності;
- справедливості.

Вивчення бюджетної безпеки у контексті соціально-економічного розвитку держави засноване на провідних ідеях, висновках і узагальненнях з проблематики бюджету та забезпечення національної безпеки вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Серед українських і російських дослідників значний вклад у розвиток сучасної теорії бюджетної безпеки як складової національної, економічної та фінансової безпеки

внесли: О. Барановський, О. Білорус, В. Геєць, В. Горбулін, Г. Дарнопих, І. Бінько, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Г. Іващенко, Л. Кістерський, Г. Козаченко, О. Лісовська, В. Мартинюк, В. Мунтіян, Є. Олейніков, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Пирожков, В. Предборський, А. Сухоруков, В. Шлемко та ін.

Теоретичні та практичні аспекти реалізації бюджетної політики та організації бюджетної системи держави розкриті у роботах Л. Абалкіна, В. Андрущенко, С. Буковинського, Є. Бушміна, В. Дем'янишина, Г. Кучер, М. Каленського, О. Кириленко, С. Колодій, В. Корчинського, А. Крисоватого, А. Лаврова, І. Луніної, С. Лушина, І. Лютого, В. Мортікова, Ц. Огня, В. Опаріна, І. Радіонової. Важливу роль у розкритті сутності бюджетної безпеки відіграють наукові праці зарубіжних вчених: Ж. Абена, Ш. Бланкарта, Дж. Бренана, Дж. Б'юкенена, Ж. Голдена, К. Ерроу, Р. Келлі, Л. Коженювські, Л. Олвея, А. Ротфельда, В. Парето.

Бюджетування держави, перш за все, визначається абсолютними розмірами бюджету як у розрізі дохідної, так і видаткової його частини. За цим критерієм Україна значно відстає від безпечного рівня. Проте абсолютний розмір бюджету не може бути об'єктивним індикатором стану безпеки бюджетної сфери. Більш якісно про це може свідчити показник, який характеризує розмір видатків бюджету на душу населення країни. За приблизними розрахунками в Україні цей показник в середньому складає близько 2 тис.грн.

Відповідний показник, скажімо, в Японії становить приблизно 5 тис. доларів; в США – 6,7 тис. дол.

Однак, проблеми бюджетної системи полягають навіть не стільки у надзвичайно скромних розмірах самого бюджету, скільки у відсутності передбачуваності й стабільності найважливіших його параметрів. Прогнозні оцінки номінальних доходів бюджетів різного рівня, динаміка цін на товари і послуги, що купуються за бюджетні кошти, витрати на обслуговування зовнішнього боргу та ін., настільки невизначені і залежні від впливу низки невідконтрольних уряду факторів, що бюджет як як фінансовий план у ранзі невиконання Закону

перетворюється, скоріше, на умовність з усіма негативними наслідками, які з цього випливають.

Ступінь бюджетної безпеки держави зростає, або знижується за наявності чи відсутності бюджетних резервів, що утворюються у бюджетах усіх рівнів для фінансування непередбачених витрат (згідно положень Бюджетного кодексу, розмір резерву не може перевищувати 1% обсягу видатків загального фонду бюджету).

Бюджетна безпека також визначається наявною бюджетною класифікацією, розмірами існуючих пільг, системою бухгалтерської звітності, рівнем бюджетної дисципліни.

Стан забезпечення платоспроможності держави залежить від багатьох факторів, але насамперед — від способів, форм і методів реалізації бюджетно-податкової політики, її елементів і складових, від ступеня збалансованості державного і місцевих бюджетів, ефективності розподілу та використання бюджетних коштів тощо.

Основні групи чинників, що впливають на бюджетування

Організаційно-правові	Фінансово-економічні
<ul style="list-style-type: none"> • Чинна правова база, рівень професіоналізму і ретельність розробки бюджету, ступінь деталізації та прозорості бюджету при формуванні • Надання пріоритетності певній бюджетній класифікації • Ступінь досконалості системи бухгалтерського обліку виконання бюджету і кошторисів витрат бюджетних установ 	<ul style="list-style-type: none"> • Величина бюджету • Ступінь збалансованості бюджету • Масштаби бюджетного фінансування • Наявність чи відсутність бюджетних резервів • Чисельність податкових пільг, що впливають на формування доходів бюджету • Надання відстрочок за платежами до державного та місцевого бюджетів

<ul style="list-style-type: none"> •Своєчасність прийняття рішень щодо бюджетно-податкового регулювання •Характер касового виконання бюджету •Ступінь узгодження фінансово-економічних інтересів різних верств населення 	
---	--

Основні фінансово-економічні фактори та індикатори бюджетування

Фактор	Показники	Індикатори
Величина бюджету	<ul style="list-style-type: none"> •Обсяг доходів бюджету •Обсяг видатків бюджету •Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет • Питома вага доходів бюджету у зведеному балансі фінансових ресурсів 	<p>У країнах середнього рівня розвитку частка перерозподілу ВВП через бюджет становить 35—37 %, у високорозвинутих країнах — 45 % і більше</p>
Ступінь збалансованості бюджету	<ul style="list-style-type: none"> •Розмір дефіциту, бездефіцитність чи розмір профіциту бюджету •Розмір прихованого дефіциту бюджету (з урахуванням соціальних зобов'язань держави та ін.) 	<p>Рівень бюджетної безпеки обернено пропорційний рівню бюджетного дефіциту. За даними міжнародної статистики припустима величина бюджетного</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Рівень монетизації бюджетного дефіциту (питома вага емісійних джерел його покриття) та ін. 	дефіциту в індустріально розвинутих країнах коливається в межах 3—4 % ВВП
Масштаби бюджетного фінансування	<ul style="list-style-type: none"> • Обсяги бюджетного фінансування 	Ступінь бюджетної безпеки обернено пропорційний рівню обсягів бюджетного фінансування

Роль, завдання та масштаби державного фінансового контролю безпосередньо пов'язані з поняттям бюджетної безпеки України, рівень якої необхідно підвищувати. Економічна безпека — це комплексний показник, що складається з таких елементів, як **бюджетна безпека**, боргова, зовнішньоекономічна, валютно-грошова, фінансово-кредитна, податкова, структурно-виробнича, господарсько-правова, інвестиційна, паливно-енергетична та продовольча. Можна навести багато існуючих нині загроз економічній безпеці України, але звернемо увагу тільки на такі, які можна або усунути, або принаймні зменшити за допомогою ефективної системи державного контролю. Такими загрозами насамперед є недосконалість фінансово-бюджетної системи; неефективність системи контролю за використанням бюджетних коштів, податкової системи, що пригнічує виробництво і призводить до масового ухилення від сплати податків; недосконалість системи державного управління приватизаційними процесами, масові зловживання в цій сфері, вивезення за кордон дефіцитної стратегічної сировини; нелегальне вивезення з України капіталу; приховування значних валютних коштів за кордоном суб'єктами господарювання та фізичними особами; збільшення масштабів тіншової економіки; посилення процесів криміналізації; поширення корупції в управлінських структурах; збільшення кількості шахрайсько-економічних злочинів; недосконалість

(іноді відсутність) законів, пов'язаних з регулюванням тих чи інших нових економічних процесів і відносин, що виникають в умовах ринкового реформування.

Без дієвого державного контролю неможливо підвищити найважливішу складову бюджетування, під якою слід розуміти реальний рівень забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного та місцевих бюджетів.

Бюджетна безпека має підтримуватись досконалою системою бюджетного обліку і контролю, ретельною перевіркою видатків, оскільки через бюджетну систему перерозподіляються значні кошти.

Напрями ефективного фінансування бюджетного дефіциту і державного боргу як засобів запобігання зовнішніх боргів.

Від надійності збалансування доходів і видатків бюджету на стадії його планування залежить фактичний стан бюджету. Зокрема в частині дотримання встановленого законом про державний бюджет рівня перевищення видатків над доходами - дефіциту або перевищення доходів над видатками – профіциту бюджету.

Протягом останніх років важливими факторами, які негативно впливали на стан державних фінансів, були недостатня надійність збалансування доходів і видатків та значний рівень його дефіциту.

Незбалансованість бюджету у процесі його виконання призводила до накопичення кредиторської заборгованості державного і місцевих бюджетів та створення “прихованого дефіциту бюджету” в умовах обліку дефіциту на основі касового виконання бюджету. В умовах прискореної глобалізації світового господарства однією з найважливіших економічних проблем в Україні, починаючи з 90-х років ХХ ст., є зростання загроз фінансовій і, зокрема, бюджетній безпеці України. Це зумовлено негативною динамікою розвитку процесів у

соціально-економічній сфері, зокрема, розладом системи державних фінансів та фінансів господарюючих суб'єктів, що останніми роками все більш посилюється і проявляється в хронічному дефіциті бюджетних коштів.

Бюджетна безпека – це спроможність бюджетної системи забезпечити фінансову самостійність держави та ефективне використання нею бюджетних коштів в процесі виконання функцій соціального захисту; державного управління і міжнародної діяльності; фінансування науки, освіти, культури і охорони здоров'я; забезпечення національної безпеки і оборони, реалізації інвестиційної та екологічної політики.

Рівень бюджетної безпеки держави є обернено пропорційним до величини бюджетного дефіциту. При цьому дефіцит виступає чи не найважливішим чинником в системі загроз не лише бюджетній, а й фінансовій безпеці держави загалом. Після вступу України до МВФ та Міжнародного банку реконструкції та розвитку дефіцит Державного бюджету офіційно фіксується, причому в такій формі, як це заведено в більшості країн, і встановлюються джерела його покриття.

Правове регулювання збалансування доходів і видатків бюджету, регламентація правил прийняття бюджету з дефіцитом або профіцитом є визначальними факторами реалізації боргової та бюджетної політики. З метою впорядкування боргових зобов'язань, зменшення боргового навантаження на бюджет, запобігання подальшому зростанню зовнішнього боргу та визначення оптимальних джерел покриття фінансових потреб держави в середньостроковій перспективі КМУ постановою від 28.09.2015 р№ 1483 ухвалив Концепцію державної боргової політики на 2015-2018 рр.

У Бюджетному кодексі встановлено норми щодо дефіциту та профіциту бюджетів, джерел покриття, умов здійснення запозичень та надання гарантій по виконанню боргових зобов'язань, а також граничного розміру державного боргу.

Згідно ст.14 БК, прийняття ДБУ, міського бюджету на відповідний бюджетний період з дефіцитом дозволяється у разі

наявності обґрунтованих джерел фінансування дефіциту відповідного бюджету з урахуванням особливостей, визначених ст.72.

Затвердження обласних, районних, районних у містах, сільських та селищних бюджетів з дефіцитом не допускається.

Бюджетний дефіцит – це перевищення видаткової частини над доходною

За умов ідеального становища в економіці дефіцит відсутній. Адже держава може оптимально зіставити обсяг своїх видатків відповідно до фінансових можливостей без будь-якої шкоди для суспільства.

Причини виникнення бюджетного дефіциту:

- Необхідне здійснення великих державовкладень у розвиток економіки з метою її структурної перебудови, що у майбутньому зможе забезпечити приріст ВВП і НД, зміцнити економіку могутності держави та підвищення матеріального і культурного рівня життя населення;

- кризові явища в економіці;
- неефективність фінансово-кредитних зв'язків;
- надзвичайні події, що потребують використання великих коштів, а звичайних ресурсів для цього не вистачає;
- нездатність влади тримати під контролем фінансової ситуації.

- Нецільове та неефективне використання бюджетних коштів;

- Значний обсяг тіньової економіки.

В Україні у 2014 – 18 р. спостерігалось різке збільшення бюджетного дефіциту. Що було обумовлено зокрема:

- 1.різким зменшенням ефективності виробництва, що супроводжувалось скороченням обсягів виробництва в ВВП і НД;

- 2.малоефективністю економічних зв'язків;

- 3.значним зростанням і нераціональною структурою бюджетних видатків;

4. неефективністю бюджетного механізму, що не дозволило державі використовувати його в якості стимулу у розвитку економіки та соціальної сфери;

Ці причини сприяли деталізації економіки, зниження доходів бюджету, значному збільшенню дефіциту, що в свою чергу призвело до інфляційних процесів.

Бюджетний дефіцит є складним явищем, яке не може мати однозначної оцінки.

Визначають різні види бюджетного дефіциту.

За формою прояву бюджетний дефіцит поділяється на відкритий і прихований:

Відкритий - офіційно визнаний у законі про бюджет;

Прихований - офіційно не визнається. Його форми: завищення планових обсягів доходів; включення у склад доходів бюджету джерел покриття бюджетного дефіциту. Прихований дефіцит - більш негативне явище, ніж відкритий.

За причинами виникнення бюджетний дефіцит буває вимушеним і свідомим.

Вимушений - є наслідком низького рівня виробництва ВВП. Зумовлений недостатністю фінансових ресурсів у країні.

Свідомий - визначається характером фінансової політики держави - вона намагається знизити рівень оподаткування для стимулювання економіки. Недостатні ресурси держава мобілізує за допомогою позик. Крім того, використання державних позик необхідне для регулювання фінансового ринку, індикатором якого є державні цінні папери. Для них встановлюється мінімальний рівень процентних ставок при максимальній надійності, за їх допомогою держава стимулює або стримує фінансовий ринок.

За напрямом дефіцитного фінансування розрізняють активний і пасивний бюджетні дефіцити.

Активний - це спрямування коштів на інвестиції в економіку, що сприятиме зростанню ВВП.

Пасивний - покриття поточних витрат.

За критерієм визначення складових частин бюджетного дефіциту виділяють:

А) фактичний дефіцит – є зовнішнім виявленням розбалансованості дохідної та видаткової частини бюджету

Б) структурний - це дефіцит за умов повної або високої зайнятості потенційних виробничих ресурсів

В) циклічний це наслідок недонаходження бюджетних коштів внаслідок циклічних коливань у економіці. В загальному вираженні циклічний дефіцит є різницею між фактичним і структурним дефіцитом.

Джерелами фінансування дефіциту бюджетів є державні внутрішні та зовнішні запозичення, внутрішні та зовнішні запозичення органів місцевого самоврядування. КМУ може брати позики в межах визначених законом України про Державний бюджет України. Запозичення використовуються для забезпечення фінансовими ресурсами поточних видатків держави. За винятком випадків, коли це необхідно для збереження загальної економічної рівноваги.

Міністр фінансів має право обирати кредитора, вид позики і валюту запозичення з урахуванням вимог БК та з метою економії коштів та ефективності їх використання.

Якщо витрати на обслуговування та погашення державного боргу перевищать обсяг коштів, передбачений в законі про ДБУ на таку мету, Міністр фінансів невідкладно інформує про це КМУ. КМУ невідкладно інформує про очікуване перевищення таких витрат ВРУ та подає у двотижневий термін пропозиції про внесення змін до закону України про ДБ України.

Емісійні кошти НБУ не можуть бути джерелом фінансування дефіциту ДБУ

Державна позика – отримання державою коштів у формі запозичень від юридичних і фізичних осіб, урядів інших держав, міжнародних фінансових організацій на умовах поворотності, терміновості і платності.

Використання державних позик вимагає:

-наявності тимчасово вільних коштів у кредиторів держави;

-довіри з боку кредиторів до держави;

- заінтересованості кредиторів;
- наявності реальних доходів від використання позичених грошових коштів, які дають можливість повернути борги і сплатити проценти.

Державні позики вимагають чіткої системи погашення державного боргу. Джерелами цього погашення можуть бути:

- 1) додаткові податкові надходження, які отримує держава завдяки зростанню ВВП на основі інвестування позичених коштів;

- 2) підвищення рівня оподаткування;

- 3) зменшення видатків;

- 4) випуск нових позик.

Грошова емісія може використовуватися тільки в умовах жорсткого контролю за використанням цих грошей. Вона виходить з обмеження відношення бюджетного дефіциту до ВВП на рівні 2-3%.

У разі використання грошової емісії основним чинником дефіциту є напрям направлення цих коштів - в інвестиції то це дає можливість отримати певний дохід, що в свою чергу, амортизує сплеск інфляції. В разі використання коштів на поточні витрати інфляція стає невідворотною.

Фінансово-кредитний механізм є сукупністю фінансових методів впливу на соціально-економічний розвиток країни. Він складається з двох підсистем:

- 1) фінансове забезпечення;

- 2) фінансове регулювання.

Фінансове забезпечення здійснюється у таких чотирьох формах:

1. Самофінансування – покриття витрат за рахунок власних коштів. Це вихідна форма.

2. Кредитування - покриття витрат за рахунок позичених коштів. Це регулююча форма.

3. Акціонерний капітал - форма колективного капіталу, яка дає змогу концентрувати великі ресурси.

4. Бюджетні асигнування - форма державного фінансового забезпечення. З одного боку, вона є підпорядкованою, тобто використовується тоді, коли не вистачає інших джерел або їх важко

сформувати (це насамперед непривабливі для приватного бізнесу сфери діяльності). З іншого боку, ці асигнування можуть виконувати регулюючу роль при порушенні рівноваги цін, наприклад субсидії виробникам с/г продукції.

Фінансове регулювання пов'язане з податковою системою і регулюючою функцією податків та з бюджетним субсидіюванням.

Сучасна економічна думка пропонує багато концепцій бюджетного дефіциту, за допомогою яких визначається ефективність фіскальної політики та її вплив на економічну систему.

Найважливіші з них такі:

Загальний дефіцит – називається також фактичним, або касовим утворюється державними витратами, які перевищують ДД та субсидії;

Зовнішній дефіцит – дорівнює зовнішнім видаткам держави, за винятком державних надходжень від зовнішніх джерел;

Внутрішній дефіцит – це загальний дефіцит за мінусом зовнішнього дефіциту;

Операційний дефіцит - визначається як загальний дефіцит, за винятком інфляційної частки відсоткових платежів;

Первинний дефіцит – різниця між величиною загального дефіциту і сумою всіх відсоткових платежів;

Поточний – утворюється поточними державними доходами за винятком поточних видатків.

$$D^B = G - T$$

$$d^b = \frac{D^B}{Y}$$

$$- Y$$

D^B -загальний бюджетний дефіцит

G- державні видатки

T- податкові надходження

d^b - частка бюджетного дефіциту у ВВП

Y- величина ВВП

Іноді бюджетний дефіцит може бути наймогутнішим інструментом отримання коштів для майбутнього мостом, що зв'язує сьогодні з реальним майбутнім. Важливо застосувати

новітні методи забезпечення неінфляційного створення грошей під майбутнє, у тому числі і забуте нами програмно-цільове регулювання.

У 2017 році ми мали практично інфляційну модель зростання (інфляція становила 25,8% при зростанні ВВП на 5,9%), в 2018 році ми маємо, по суті інфляційну модель (при інфляції у 8,2% і зростанні ВВП на 3,5% інвестиції в основний капітал збільшувалися темпами на рівні близько 10%)

Соціально-економічний розвиток держави протягом останніх років не був стабільним, що пояснювалось як зміною зовнішньоекономічної кон'юнктури, так і внутрішніми чинниками, зокрема непослідовністю державної економічної політики, відсутністю прогресу у проведенні структурних реформ.

У 2017 році українська економіка продемонструвала позитивну динаміку розвитку, долаючи негативні наслідки суттєвого підвищення вартості енергоресурсів. Реальне зростання ВВП у середньому за два роки становило **7,6** відсотка. Це забезпечило високі темпи зростання доходів населення та розширення внутрішнього попиту (реальна заробітна плата у 2017 році зросла на **18,3** відсотка, у 2018 році – на **12,5** відсотка).

У 2015-2018 роках розвиток національної економіки відбувався під впливом світової фінансово-економічної кризи, внаслідок якої проявились структурні диспропорції та дисбаланси вітчизняної економіки, що накопичились у попередніх періодах екстенсивного зростання.

До липня 2018 року в цілому розвиток економіки характеризувався позитивними тенденціями, однак починаючи з серпня відбулась різка зміна макроекономічної динаміки у відповідь на продовження військових дій. За результатами року реальне зростання ВВП уповільнилось до **2,3** відсотка, рівень інфляції становив **25,2** відсотка, чого не спостерігалось протягом семи останніх років, обсяги промислового виробництва знизились на **5,2** відсотка порівняно з 2016 роком, баланс зовнішньої торгівлі товарами і послугами становив «мінус» **14,4** млрд. дол. США.

Початок 2009 року став продовженням негативних тенденцій другої половини 2008 року. Поглиблення світової фінансової кризи та згорання виробництв у ряді країн світу, падіння попиту та цін на світових товарних ринках, скорочення обсягів фінансування майже з усіх джерел (обмеження кредитування, установлення більш жорстких умов отримання кредитів, підвищення відсоткових ставок на кредити внаслідок погіршення ліквідності банківських установ) негативно позначилось на економічному становищі України. Загалом у 2015 році порівняно з 2010 роком суттєво скоротились обсяги промислового виробництва (на **21,9** відсотка), будівництва (на **48,2** відсотка), оптової і роздрібної торгівлі (на **19,3** та **16,6** відсотка відповідно), інвестицій в основний капітал (на **41,5** відсотка). Несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура зумовила зменшення обсягів експорту товарів і послуг (на **36,6** відсотка). Як результат, за підсумком 2009 року падіння реального ВВП становило **15,1** відсотка, реальна заробітна плата зменшилась на **9,2** відсотка, фінансовий результат від звичайної діяльності становив «мінус» **42,4** млрд. грн. Середньорічний офіційний курс гривні до долара США у 2018 році девальвував на **47,9** відсотка (за 2018 рік на **4,3** відсотка) і становив **7,79** грн./дол. США. Міжнародні валютні резерви за 2018 рік скоротилися на **5** млрд. доларів США, незважаючи на отримання **6,1** млрд. дол. США кредиту від Міжнародного валютного фонду.

Криза яскраво продемонструвала слабкість сировинної експортоорієнтованої моделі економіки України, яка не змогла протистояти викликам та ризикам, сформованим світовою економікою в другій половині 2018 року.

В умовах пожвавлення світової економіки, проведення виваженої фінансово-бюджетної політики, в Україні спостерігається поступове відновлення позитивної динаміки економічного зростання у 2018 році. Президентом та Урядом розпочато процес проведення структурних реформ: податкової реформи, яка передбачає зниження податкового тиску на економіку; підвищення ефективності використання природних

ресурсів, енергоносіїв, впровадження енергозберігаючих технологій; реформування житлово-комунальної сфери шляхом розвитку конкурентних відносин; запровадження принципів науково-технічного та інноваційного розвитку.

Розроблення та реалізація комплексу структурних економічних реформ забезпечать підґрунтя для економічного піднесення України, формування структури економіки більш стійкої до впливу зовнішніх шоків.

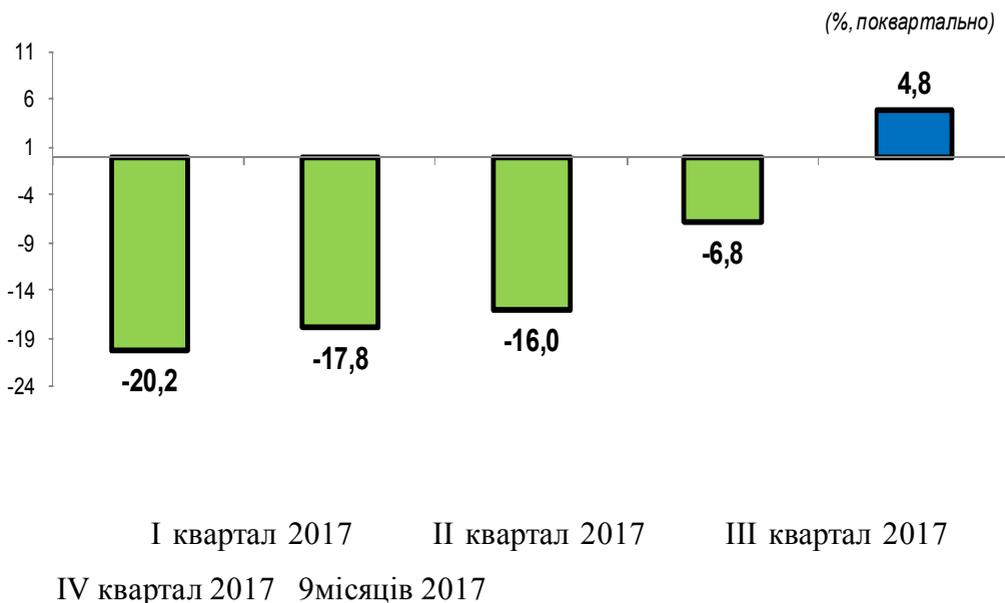
2015-2018 роки характеризуватимуться відновленням економічного зростання після кризових 2008-2009 років. Водночас вони мають створити основи для структурної перебудови економіки, розширення інвестиційного та внутрішнього попиту, активізації інвестиційної діяльності та розвитку вітчизняного виробництва. До кінця 2018 року очікується зростання реального ВВП на рівні не нижче **103,7** відсотка, у 2011 році – на **3,5** відсотка.

У найближчій перспективі очікується, що підвищення рівня конкурентоспроможності економіки за рахунок включення інноваційних чинників розвитку та модернізації виробництва дозволить підвищити конкурентність української продукції на зовнішньому та внутрішньому ринках і закріпити тенденцію економічного зростання у довгостроковій перспективі. Так, вже у 2012-2013 роках структурні реформи мають принести свої результати, прогнозується нарощення темпів реального зростання ВВП (на рівні **6,5** відсотка) разом із послідовним зниженням інфляційного тиску в економіці (до **6,2** відсотка у 2013 році).

В умовах відсутності нових підходів до економічної політики, розвиток економіки на початку 2015 року мав інерційний характер. Зростання виробництва за окремими видами економічної діяльності було пов'язано виключно з низькою базою минулого року та деяким поживленням зовнішнього попиту. Відновлення виробництва розпочалось лише у березні поточного року (обсяги промислового виробництва у березні до лютого поточного року зросли на **16,2** відсотка). За результатами I кварталу реальний ВВП зріс на

4,9 відсотка. Втя новим Урядом з перших днів роботи дієвих заходів підтримки підприємств реального сектора економіки, прийняття державного бюджету на 2010 рік, домовленість з Російською Федерацією щодо надання знижки на імпортований природний газ, підвищення рівня мінімальної заробітної плати на **38,1** відсотка у середньому за рік дало змогу відновити зростання в базових секторах економіки, стабілізувати цінову ситуацію. Так, у II кварталі 2018 року реальний ВВП зріс на **2,9** відсотка проти падіння у II кварталі 2018 року («мінус» **17,8** відсотка), а у порівнянні з I кварталом 2018 року – на **3,8** відсотка з урахуванням сезонного фактору. При цьому II квартал 2018 року був дефляційним, чого не спостерігалось з 2002 року. У I кварталі 2018 року реальний ВВП зріс на **3,5** відсотка проти падіння у III кварталі 2017 року («мінус» **16** відсотків), а у порівнянні з II кварталом 2017 року – на **0,1** відсотка з урахуванням сезонного фактору.

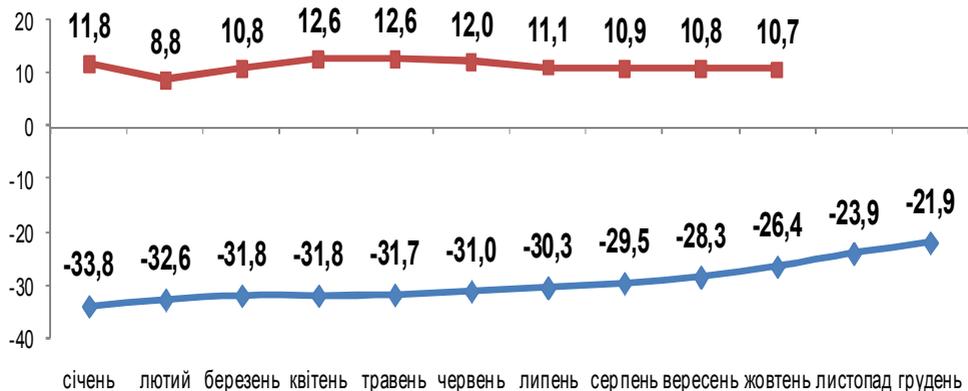
Реальне зростання ,падіння ВВП у 2018р.

Високі темпи зростання обсягів виробництва демонструє промисловість. Так, обсяги промислового виробництва у січні-жовтні 2017 року збільшились порівняно з відповідним періодом попереднього року на **10,7** відсотка. Позитивну динаміку промисловості у січні-жовтні, у найбільшій мірі, визначило зростання у експортоорієнтованих галузях в умовах поступового відновлення розвитку світової економіки та сприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури, зокрема у машинобудуванні – на **32,9** відсотка (в тому числі виробництво транспортного устаткування – на **61,5** відсотка, машин і устаткування – на **19,2** відсотка, електричного, електронного та оптичного устаткування – на **18,2** відсотка), у хімічній та нафтохімічній промисловості – на **20,4** відсотка, у металургії – на **12,3** відсотка. Повільніші темпи зростання спостерігались у виробництвах, орієнтованих на внутрішній ринок, зокрема у легкій промисловості – на **7,1** відсотка, у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення – на **3,1** відсотка, у харчовій промисловості – на **2,2** відсотка в умовах більш стриманого внутрішнього попиту.

Приріст ,зниження промислового виробництва за 2015 – 2018 рр.

(кумулятивно, у % до відповідного періоду попереднього року)

2017

2018

Високі результати діяльності у промисловості сформували високий попит на послуги вантажного транспорту та позитивно вплинули на динаміку товарообороту оптової торгівлі: зростання обсягів вантажообороту в усіх видах транспорту прискорилось до **8,1** відсотка у січні-жовтні 2010 року, обсягів оптового товарообороту – до **2,4** відсотка.

Оборот роздрібної торгівлі (включаючи роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі, розрахункові дані щодо обсягів продажу товарів на ринках і фізичними особами-підприємцями) за січень-жовтень 2014 року зріс на **5,9** відсотка порівняно з січнем-жовтнем 2013 року, що вказує на поступове відновлення внутрішнього споживчого попиту.

Споживчі ціни у січні-листопаді 2015 року зросли на **8,2** відсотка проти **11,3** відсотка в аналогічному періоді 2009 року. Протягом 2016 року спостерігався невисокий показник інфляції, а зростання цін у серпні та вересні п. р. було зумовлено дією одноразових факторів, зокрема тимчасовими шоками пропозиції по продовольчій групі товарів та підвищенням тарифів на газ для населення. В цілому, з початку року, споживчі ціни на продовольчу групу товарів зросли на **9,5** відсотка, на житлово-комунальні послуги – на **13,5** відсотка, по групі транспорт – на **4,9** відсотка. В умовах прискореної глобалізації світового господарства однією з найважливіших економічних проблем в Україні, починаючи з 90-х років ХХ ст., є зростання загроз фінансовій і, зокрема, бюджетній безпеці України. Це зумовлено негативною динамікою розвитку процесів у соціально-економічній сфері, зокрема, розладом

системи державних фінансів та фінансів господарюючих суб'єктів, що останніми роками все більш посилюється і проявляється в хронічному дефіциті бюджетних коштів.

Бюджетування – це спроможність бюджетної системи забезпечити фінансову самостійність держави та ефективне використання нею бюджетних коштів в процесі виконання функцій соціального захисту; державного управління і міжнародної діяльності; фінансування науки, освіти, культури і охорони здоров'я; забезпечення національної безпеки і оборони, реалізації інвестиційної та екологічної політики.

Рівень бюджетної безпеки держави є обернено пропорційним до величини бюджетного дефіциту. При цьому дефіцит виступає чи не найважливішим чинником в системі загроз не лише бюджетній, а й фінансовій безпеці держави загалом. Після вступу України до МВФ та Міжнародного банку реконструкції та розвитку дефіцит Державного бюджету офіційно фіксується, причому в такій формі, як це заведено в більшості країн, і встановлюються джерела його покриття. На рис.1 представлено динаміку співвідношення дефіциту (профіциту) Державного бюджету України до ВВП за 2000-2008рр.(у %).

Як видно з наведених даних, протягом останніх 8 років стан Державного бюджету характеризується в основному як дефіцитний, що спричиняє не лише зниження рівня бюджетної і фінансової безпеки, а й низку інших наслідків для економіки держави.

Рівень безпеки держави буде змінюватись у залежності від того, яким чином держава управляє цим дефіцитом, тобто, які методи обираються для збалансування бюджету і його покриття.

До основних індикаторів, які характеризують стан бюджетної безпеки, згідно Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженої Наказом Міністерства економіки України належать: рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (без урахування доходів Пенсійного фонду), відношення дефіциту, профіциту державного бюджету до ВВП, відношення профіциту

торговельного балансу до загального обсягу зовнішньої торгівлі, обсяг трансфертів з державного бюджету до ВВП. Автором за цією Методикою проведено аналіз основних індикаторів бюджетної безпеки держави. Вихідними даними для розрахунку вказаних індикаторів є звітні показники Державного комітету статистики України, Рахункової палати України, Міністерства фінансів України, Державного казначейства України ². Результати розрахунків та порівняння їх значень з «пороговими» наведено в таблиці 1.

Аналіз даних індикаторів свідчить про те, що деякі показники виходять за межі «порогових» значень. Так, динаміка показника відношення дефіциту/профіциту торговельного балансу до загального обсягу зовнішньої торгівлі є нестійкою.

Значне відхилення від «порогового» значення зафіксовано у 2015 та 2018 рр. (12,05% та -12,7% відповідно). Причому у 2015 і 2018 рр. простежується негативно зростаюча тенденція дефіциту торговельного балансу. Однак, вже у 2018 р. відбулося різке збільшення даного індикатора до 6,8 %.

Незважаючи на те, що кошти перерозподіляються через систему децентралізації протягом останніх 3 років в межах допустимих значень (лише у 2015-2018 рр. визначається незначне перевищення у середньому на 0,84 %), стійка тенденція до зростання цього показника свідчить про перевищення темпів росту доходів бюджету над темпами росту ВВП, що, в свою чергу, створює боргову небезпеку держави. Загалом, через систему децентралізації в останні роки розподілялось 18,8-31,6% ВВП.

Стійка тенденція до зростання трансфертів свідчить про збільшення обсягів дотацій та субвенцій з Державного бюджету і в цілому про надмірну фінансову децентралізацію (за останні 8 років простежується збільшення даного індикатора кожного року в середньому на 0,46%), що за сучасних умов не є

² Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3т. / За ред. Акад. НАН України В.М.Гейця, акад. НАН України В.П.Семіноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є.Кваснюка. –К.: Фенікс, 2014. . – 576с.

позитивним явищем. Максимальне значення даного показника становило 6,35 % ВВП у 2015 році.

Амплітуда коливань бюджетних видатків на одну особу між регіонами України також залишається в межах норми і становить в середньому 30,9% протягом 8 років.

Отже, з вище наведеного можна виділити наступні пропозиції щодо поліпшення фінансової та бюджетної безпеки, зокрема:

- необхідно розробити Концепцію фінансової безпеки України, яка б враховувала у собі орієнтацію України в інтеграцію в європейські структури та специфіку національної фінансової системи;

- забезпечити вчасне та бездефіцитне прийняття Державного бюджету;

- раціоналізувати структуру бюджетних видатків;

- створити ефективну систему контролю за використанням бюджетних коштів;

- посилити платіжну дисципліну всіх суб'єктів господарської діяльності;

- для забезпечення стійкості бюджетної системи створити ефективно діючий Стабілізаційний фонд;

- удосконалити діючу Методику, увівши додаткові індикатори бюджетної безпеки, такі як, наприклад, обсяг трансфертів з Державного бюджету у відсотках до доходів місцевого бюджету, який можна було використовувати для оцінки бюджетної безпеки регіонів;

- вдосконалити нормативно-правову базу щодо формування доходної і видаткової частин бюджету з метою зниження ризиків їх невиконання.

Також доцільно здійснювати постійний моніторинг і аналіз умов, чинників, загроз та індикаторів фінансової безпеки, в тому числі й бюджетної, і на їх основі прогнозувати значення показників у перспективі, розробляти і здійснювати конкретні заходи щодо підтримання фінансової безпеки на належному рівні, а також вивчати досвід із існуючих заходів щодо

уникнення і ліквідації загроз фінансовій безпеці в інших країнах.

Актуальність бюджетування держави пов'язана з економічними проблемами України на сучасному етапі розвитку: зростанням зовнішнього та внутрішнього боргу країни, підвищенням рівня інфляції та рівня монетизації, збільшенням обсягів зобов'язань суб'єктів господарювання тощо. Нині фінансові можливості держави, які залежать від обсягу фінансових ресурсів, залишаються досить обмеженими.

Проблеми бюджетування й обсягів державного боргу розглядали в наукових працях такі вітчизняні вчені: М.М.Єрмошенко, А.І.Сухоруков, О.Д.Василик, Т.Д.Вахненко та інші. Однак недостатньо уваги на сьогодні приділено впливу державного боргу на фінансову безпеку держави, тому проведемо дослідження формування державного боргу, його структури та механізму реструктуризації для забезпечення фінансової безпеки держави.

Для формування та практичної реалізації дієвого механізму фінансової безпеки необхідно, перш за все, з'ясувати сутність цього поняття та визначення факторів, які впливають на стан фінансової безпеки.

Згідно методики, затвердженої Міністерством економіки України, фінансова безпека містить такі складові: бюджетна безпека, валютна, грошово-кредитна безпека, боргова безпека, інвестиційна безпека, безпека страхового ринку, безпека фондового ринку³.

Важливим інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів є Державний бюджет України. Саме розбалансованість Державного бюджету є головним дестабілізуючим чинником кризи державних фінансів.

Основною складовою фінансової безпеки є боргова безпека. Значна роль державного боргу в економіці держави обумовлюється його багатостороннім впливом на всі сфери

³ Якубовський М. Концептуальні основи стратегії розвитку промисловості України на період до 2017 року / М. Якубовський, В. Новицький, Ю. Кіндзерський // Економіка України. - 2015. - № 9. - С. 4-20

життя, необхідністю розрахунку його граничного рівня для країни з урахуванням забезпечення стійкого економічного зростання, узгодження фіскальної та монетарної політики тощо. В Україні за роки її незалежності формування боргу відбувалося значною мірою під впливом потреб оперативного фінансування поточних бюджетних видатків, що зумовило його структуру та обсяги.

До основних причин швидкого зростання державного боргу України можна віднести: необхідність збільшення валютних резервів для забезпечення стабільності національної грошової одиниці; значні обсяги бюджетного дефіциту; залежність від імпорту енергоносіїв; потреби технічного переозброєння більшості галузей національної економіки.

Управління державним боргом та його обслуговування є одним з пріоритетних завдань фінансової політики держави, важливою умовою стабільності її фінансової системи. Ефективне управління боргом на всіх його етапах дозволить уникнути кризових боргових ситуацій та перевантаження видаткової частини державного бюджету в розрізі витрат на обслуговування державного боргу, сприятиме забезпеченню стабілізації соціально-економічної ситуації та розвитку економіки України.

Внутрішні й зовнішні борги стали невід'ємною складовою фінансової системи більшості країн світу. Вони зумовлені наявністю дефіциту бюджету, тобто держава не завжди має змогу провести скорочення витрат відповідно до наявних доходів. Тоді виникає потреба в додаткових фінансових ресурсах, які можна одержати або завдяки емісії грошей, або запозиченням як всередині держави, так і ззовні. Покриття дефіциту бюджету через запозичення має низку переваг, до яких належать: керованість інфляційними процесами в державі, підвищення рівня касового виконання бюджету, можливості зміцнення фінансового становища в державі. Пенсійний фонд України формує і забезпечує фінансову безпеку. Пенсійний фонд України – це самостійна фінансова система, кошти якої не входять до державного

бюджету, мають цільове призначення для сплати різного роду пенсій⁴.

Бюджет Пенсійного фонду формується в основному за рахунок зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування які є цільовими податками та платниками яких є суб'єкти підприємницької діяльності які використовують найману працю та громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю чи працюють по найму.

Оподаткуванню місцевими податками та зборами підлягають як юридичні особи так і громадяни України так і іноземні юридичні особи та громадяни, якщо інше не передбачено законодавством України.

В Україні існують такі види та встановлено такий порядок справляння місцевих податків:

Готельний збір - платниками є особи, які проживають у готелях. Граничний розмір збору не повинен перевищувати 20% вартості найманого житла (без додаткових послуг). Готельний збір стягується і перераховується до місцевого бюджету адміністрацією готелю.

Збір за паркування транспорту – платниками є юридичні особи та громадяни, які припарковують автомобілі у спеціально відведених для цього містах. Ставка збору встановлюється у розрахунку за одну годину паркування. Їх граничний розмір не повинен перевищувати 3% неоподаткованого мінімуму у спеціально обладнаних місцях і 1% у відведених місцях. Збір за парковку сплачується у місцях паркування.

Ринковий збір – це плата за торгові місця на ринках, що справляється з юридичних осіб та громадян, які реалізують сільськогосподарську й промислову продукцію ті інші товари. Ринковий збір стягується за щоденну торгівлю. Його граничний розмір не повинен перевищувати 20% мінімальної з./пл. для громадян і 3 мінімальних з./пл. для юридичних осіб. Ринковий

⁴ Source: The Conference Board and Groningen Growth and Development Centre, Total Economy Database, January 2008 [Електроний ресурс]– Режим доступу: <http://www.conference-board.org/economics/>

збір стягується працівниками ринку до початку реалізації продукції.

Збір з участь у бігах на іподромі – стягується з юридичних осіб та громадян які виставляють своїх коней у бігах з комерційного характеру. Граничний розмір збору не повинен перевищувати трьох мінімальних доходів громадян. Збір стягується адміністрацією до початку змагань.

Збір за виграш на бігах – стягується адміністрацією іподрому з осіб, які виграли в грі на тоталізаторі на іподромі під час видачі їм виграшу. Його граничний розмір не повинен перевищувати 6% від суми виграшу.

Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі – стягується у вигляді відсоткової надбавки до плати, визначеної за участь у грі. Його граничний розмір не повинен перевищувати 5% від суми цієї сплати. Суму зборів справляються адміністрацією іподромів під час продажу квитка на участь у грі.

Податок з реклами – об'єкт оподаткування: вартість послуг за встановлення та розміщення реклами. Податок сплачується з усіх видів повідомлень та оголошень, які передаються з комерційною метою за допомогою засобів масової інформації, афіш, плакатів, інших технічних засобів, на вулицях, магістралях, майданчиках, будинках, транспорті та інших місцях.

Граничний розмір податку не повинен перевищувати 0,1% вартості послуг та розміщення одноразової реклами та 0,5% за розміщення реклами на тривалий час. Податок сплачується під час оплати послуг за встановлення та розміщення реклами.

Відповідно до міжнародних стандартів і загальноприйнятих наукою показників оптимальний розмір боргів держави не повинен перевищувати 60 відсотків від річного обсягу валового внутрішнього продукту. При перевищенні цього рівня держава може втратити фінансову незалежність і стати державою-банкрутом. Борги держави економічно виправдані лише в тому разі, якщо здійснювані за їх рахунок видатки сприяють збільшенню майбутніх доходів або

приводять до скорочення майбутніх бюджетних видатків, тобто мають позитивний рівень прибутковості, що дає змогу державі в подальшому погасити основну суму боргу й сплатити відсотки за ним. До таких видатків належать інвестиції, і тому приріст державної заборгованості згідно з економічною теорією не повинен перевищувати суми державних інвестицій. У багатьох країнах таке обмеження закріплене в конституціях останніми роками щорічний приріст державних боргів в Україні значно перевищував обсяги бюджетних інвестицій.

Високі темпи зростання боргових зобов'язань, як наслідок збереження високого рівня бюджетного дефіциту, неминуче зменшують довіру до уряду з боку вітчизняних та іноземних інвесторів, а отже, призводять до зростання відсоткових ставок (як плати за ризик) і подальшого загострення бюджетних проблем — зростання видатків держави на обслуговування своїх зобов'язань, до необхідності скорочення видатків, не пов'язаних із виплатою відсотків, або ж необхідності нових запозичень.

За останні роки прослідковується тенденція до зростання боргового навантаження в Україні. Обсяг державного боргу на 1.01.15 року склав 84,5 млрд. дол. США (60,2% ВВП) у порівнянні з 51% ВВП у 2014 році. Фактичний розмір зовнішнього боргу вже перевищив як критичний, так і оптимальний рівень. Експерти МВФ обґрунтували, що пороговою сумою зовнішнього боргу для держав з низьким і середнім рівнем доходів є 49,7% ВВП.

З метою забезпечення фінансової безпеки важливо здійснювати постійний моніторинг її індикаторів, серед яких можна виділити такі: рівень перерозподілу ВВП через Зведений бюджет України; рівень монетизації ВВП; дефіцит Державного бюджету; відсоткова ставка за банківській кредит; ставка рефінансування НБУ; відношення суми валових міжнародних резервів НБУ до загальної суми річного імпорту; валютний курс; частка довгострокових банківських кредитів у загальному обсязі наданих кредитів; частка податків в обсязі ВВП; відношення суми власних оборотних коштів підприємств до суми залучених оборотних коштів.

Отже, забезпечення стабільного розвитку держави має базуватися на системі заходів спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію, та ліквідацію загроз системі бюджетування, а саме ⁵:

- запровадження жорсткого режиму економії щодо витрачання бюджетних коштів, передусім на управління, оборону, фінансування збиткових і низькорентабельних виробництв, різні види дотацій;

- визначення доцільності фінансування деяких соціальних витрат;

- зменшення обсягів фінансових запозичень для покриття дефіциту державного бюджету;

- вдосконалення інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих накопичень населення;

- оптимізація рівня податкових вилучень до бюджету.

Таким чином, стан бюджетування є головним критерієм оцінки ефективності державної політики і діяльності владних структур під час реформування і розвитку фінансово-кредитної сфери. І тому так важливо саме на сучасному етапі розвитку нашої держави здійснити необхідні заходи, спрямовані на підвищення рівня її фінансової безпеки.

Висновки.

1. На основі аналізу доходної та видаткової частини бюджетів було проаналізовано бюджетну політику 2015-2018рр. Визначено основні джерела фінансування пріоритетних галузей і напрямів господарської діяльності.

2. Визначено активну та пасивну бюджетну політику за даний період військових дій в Україні, що спрямована на фінансування військових потреб так і на залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки.

3. Розроблено оптимізаційні заходи податкових вилучень з бюджету. До яких слід віднести:

Отже, з вище наведеного можна виділити наступні пропозиції щодо поліпшення бюджетування, зокрема:

⁵ Національний інформаційний центр зі співробітництва з ес у сфері науки і технологій [Електронний ресурс]– Режим доступу: http://www.fp7-ncp.kiev.ua/doc/strat_2009_2010.doc

- необхідно розробити Концепцію фінансової безпеки України, яка б враховувала у собі орієнтацію України в інтеграцію в європейські структури та специфіку національної фінансової системи;
- забезпечити вчасне та бездефіцитне прийняття Державного бюджету;
 - раціоналізувати структуру бюджетних видатків;
 - створити ефективну систему контролю за використанням бюджетних коштів;
- посилити платіжну дисципліну всіх суб'єктів господарської діяльності;
 - для забезпечення стійкості бюджетної системи створити ефективно діючий Стабілізаційний фонд;
 - удосконалити діючу Методику, увівши додаткові індикатори бюджетної безпеки, такі як, наприклад, обсяг трансфертів з Державного бюджету у відсотках до доходів місцевого бюджету, який можна було використовувати для оцінки бюджетної безпеки регіонів;
- розробити нормативно-правову базу щодо формування доходної і видаткової частин бюджету з метою зниження ризиків їх невиконання.

Також доцільно здійснювати постійний моніторинг і аналіз умов, чинників, загроз та індикаторів фінансової безпеки, в тому числі й бюджетної, і на їх основі прогнозувати значення показників у перспективі, розробляти і здійснювати конкретні заходи щодо підтримання фінансової безпеки на належному рівні, а також вивчати досвід із існуючих заходів щодо уникнення і ліквідації загроз фінансовій безпеці України.

